

Recensioner

Historien om Republiken Jämtland
– Allvar eller yra?

Det är inte alla kungarikerna som har en republik inom sina gränser. Själva upplägget gör det upplagt för problem och förhållandet mellan ”svenskarna” och ”jamtarna” har aldrig varit helt okomplicerat. Inte sen den medeltid, då Jämtland etablerade sig som en självständig bondenation på gränsen mellan de norska och svenska rikena.

Boken ”Republiken Jämtland – allvar eller yra?” gör ett tappert försök att reda ut begreppen för den oinvidde. Här finns både förhistoria och berättelsen om den moderna rörelse, som i sina mest extrema yttringar omfattat en egen befrielsearmé (JRA) och samtidigt en god portion humor i form av presidenterna Yngve Gamlin, Moltas Eriksson och Ewert Ljusberg. Alla med förmågan att beskriva en ibland bister verklighet i termer av muntert vansinne.

För en som är född på Frösön, men uppvuxen i fiendestaden Sundsvall, kan det kännas som en lättnad att planerna på att bränna ner den förhatliga kustmetropolen åtminstone tagits bort ur republikens stadgar. Republiken Jämtland har med tiden blivit en mognare politisk kraft, som föredrar att locka omvärlden till Jämtland framför att sätta upp vägspärrar – bokstavligen eller konstgjorda - för svenskar och andra icke-jamtar.

Bokens förtjänst är att den plockar bort en del av det mytiska skimret kring Republiken Jämtland, utan att för den skull ta bort allvaret bakom det utanförskap – för att använda ett politiskt modeord – som jamtarna trots allt känner inför det storsvenska.

Här finns pedagogiska uppställningar över det generande mansdominerade sällskap som blåste liv i rörelsen. Här finns utdrag ur några av de mest flammande talen – men kanske inte det slutliga svaret på om det verkligen är mest allvar eller yra.

”Republiken Jämtland – allvar eller yra?” kan rekommenderas lika varmt för inbitna jamtar som för aningslösa klyktattare, som undrar hur begreppet surjämte egentligen uppstått. Och för alla andra storsvenskar för den delen.

Malcolm Dixelius
Konsul och chef för kustförsvaret

”Många har kanske hört om Republiken Jämtland. Nu finns den första boken som klarlägger bakgrunden till denna, från början, revolutionerande tanke. Här blandas det seriösa med det humoristiska, här skrivs historia om Jämtland. Läs den, det är ett stycke angelägen historia om kraft och lust hos en befolkning!”

Bo Oscarsson
Lokalhistoriker och radiopratare (med mera)

”Jag visste inte mycket om tanken bakom Republiken Jämtland. Det gjorde inte heller Gunnel Olausson, när hon började söka fakta till sin bok, den nya Historien om Republiken Jämtland – allvar eller yra?.

Nu vet jag mer! Gunnel Olausson reder ut begreppen på allra bästa vis. Hon skriver om *Jämtländska Frihetsrörelsen*, som numera benämns *Befrielseörelsen*. Tanken föddes hos två jämtländska journalister i Stockholm, med hemlängtan. Viljan var bland annat att *avkasta det svenska oket*, i en tid när generösa flyttbidrag avfolkade våra bygder, men också att *införa ett gladare liv*. *Republiken Jämtland* bildades 1964, och Yngve Gamlin utropade helt sonika sig själv som president i samband med yran samma år!

Författaren berättar vidare om rörelsen Droppen, om Fy-kort i samband med förslaget om en sammanslagning av Jämtlands och Västernorrlands län, om *JRA*, *Jämtländska Republikanska Armén*, jobbpupproret 1995 och om Storsjöyran. Hon pratar med människor som var med från början och bjuder på mängder av fakta och kuriosa. Jag lär mig stort och smått, som att sigillet i flaggan är från 1274, och användes under 200 år av de då självständiga jämtarna i deras allting Jamtamot, att auktioner var en stor del av yran de första åren och att republiken, förutom en brokig skara ministrar, också har en ”lillprins” i Mikael Torning!

I porträtten av de tre presidenterna finns humor och allvar i en salig röra. Den egensinnige Yngve Gamlin hotade exempelvis att sänka Harpsundsekan under sitt besök hos statsminister Tage Erlander, om inte beslutet om ett storlän revs upp! Presidenternas första tal finns att läsa här, liksom listor över ministrar.

Republiken Jämtland är en rörelse som nog aldrig riktigt samlat länsborna, men som förändras och lever vidare, och har mer allvar i botten än man först kan tro. Gunnel Olaussons bok om rörelsen är lätt och rolig att läsa. Den har också en väldigt vacker layout, med ett rikt bildmaterial; foton, texter, tidningsklipp, illustrationer och faktarutor, ofta mot en fin bakgrund av pärlspont.”

Anna-Kari Bäckvall

Bibliotekarie på Jämtlands läns bibliotek, Östersund, och bloggare på Från bygden, www.franbygden.se